

Концептуальні основи функціонування механізму формування та розвитку інтелектуального капіталу

Автором визначено концептуальні основи організаційно-економічного механізму формування та розвитку інтелектуального капіталу в Україні.

Виокремлено основні вектори інноваційної моделі розвитку національної економіки.

Неузгодженість державних та приватних інститутів, регіональні диспропорції у рівні розвитку інтелектуального капіталу регіонів України активізують необхідність модернізації організаційно-економічного механізму формування та розвитку інтелектуального капіталу (ІК) в Україні.

Сучасна національна економіка в період воєнного стану та економічної кризи потребує оновлення діючих механізмів управління. Стратегічні вектори організаційно-економічного механізму формування та розвитку ІК мають бути орієнтовані на міжнародні стратегії сталого розвитку ПРООН: подолання бідності, забезпечення якісної та доступної освіти протягом життя; особистої, фінансової, цифрової безпеки.

Ефективність розвитку національної економіки залежить від відповідності методологічної бази державного регулюючого механізму глобальним тенденціям інноваційного розвитку, трансформаційним змінам людського капіталу та вимогам ВОІВ.

Однією з важливих проблем сьогодення є негативних тенденцій повільного розвитку національної економіки є непослідовність реформування країни. Відсутність єдиного консенсусу серед політиків, науковців, підприємців. Вивчення проблеми формування адекватного та дієвого організаційно-економічного механізму та забезпечення ефективного управління інтелектуально-інноваційним розвитком країни потребує детального аналізу.

Перш за все, визначимо концептуальні положення функціонування організаційно-економічного механізму (рис.1).

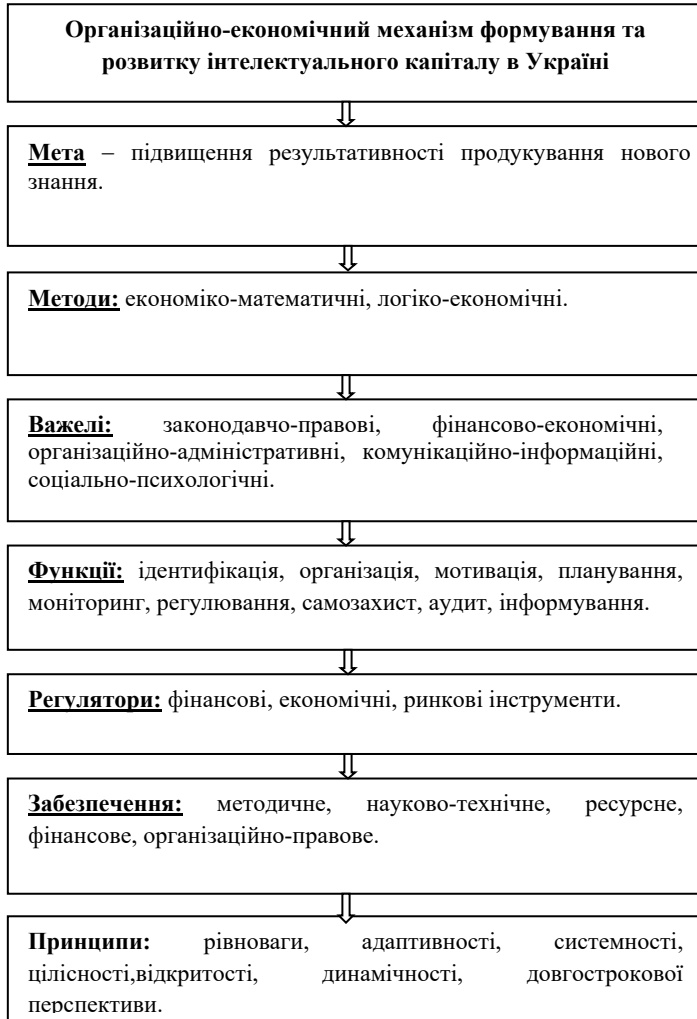


Рис.2 Концептуальні положення функціонування організаційно-економічного механізму формування та розвитку ІК

Виокремлюють два підходи до дослідження парадигми організаційно-економічного механізму формування та розвитку ІК в Україні : нормативний (формальні інститути) та ненормативний підхід (неформальні інститути)– використовується для вивчення минулих подій, поточних проблем, а також прогнозування майбутнього.

У нормативному дослідженні питання полягають у наступному:

1. Визначення якості наукової інформації.
2. Методи та процедури, що використовуються в дослідженні.
3. Методологічні проблеми та проблеми інтерпретації, які виникають при використанні методів індукції та дедукції.

Неформативний підхід ґрунтується на описі та поясненні проблеми. Неформальними інститутами інтелектуально-інноваційного розвитку є: рівень національної самовизначеності та самоорганізації, усвідомлення важливості розвитку особистості для підтримки інновацій, комерціалізація знань, проінформованість суспільства про розвиток людського капіталу, сприяння інтелектуально-інноваційному розвитку.

До формальних інститутів державного регулювання формування та розвитку інтелектуального капіталу в Україні належать Верховна рада України, Кабінет міністрів України, Міністерство економічного розвитку та торгівлі, Міністерство освіти та науки України, Міністерство та Комітет цифрової трансформації України, Національний офіс інтелектуальної власності, Український інститут науково-технічної експертизи та інформатизації, Державне підприємство «Український інститут інтелектуальної власності», Міжрегіональна мережа трансферту технологій, Український центр інноватики та патентно-інформаційних послуг, місцеві департаменти інформаційно-комунікаційних технологій.

Орієнтуючись на дослідження наукових праць І.М.Кіпіоро[1], А.В.Череп[2], С.А.Квак[3], С.Я. Кісь [4]охарактеризуємо організаційно-економічний механізм формування та розвитку інтелектуального капіталу як систему взаємопов'язаних елементів, що сприяють розвитку інтелектуального капіталу, здійснення ефективної комерціалізації знань для забезпечення економічного розвитку та підвищення конкурентоспроможності України у глобальному середовищі.

Основою стабільного зростання національної економіки є розробка дієвого організаційно-економічного механізму управління. Невід'ємними елементами організаційно-економічного механізму є регулюючі важелі, керуюча та керована система (суб'єкти, об'єкти механізму), визначення цілей, завдань, методів, принципів та функцій, які має виконувати механізм управління, внутрішні та зовнішні фактори впливу.

Модернізація виробництва та освоєння нових технологій сприятиме збільшенню національного багатства і зростанню рівня життя в Україні. Національна економіка потребує впровадження гнучкої системи управління, яка була б націлена на інтелектуально-інноваційний розвиток, адаптацію та підтримку суб'єктів господарювання. Реалізація інноваційної моделі управління з використанням інтелектуального підприємницького потенціалу сприятиме підвищенню конкурентоспроможності України та виходу національної економіки з кризи. Бізнес-структури цілеспрямовано змінюють систему управління національною економікою та наділяють її інноваціями. Для національної економіки(НЕ) присутність таких новаторів – найкращий спосіб забезпечити необхідний рівень стабільності та змін.

З метою реалізації інноваційної моделі розвитку національної економіки та побудови адаптивного організаційно-економічного механізму формування та розвитку ІК в Україні рекомендуємо:

1. Підвищення конкурентоспроможності НЕ шляхом збереження високопродуктивного виробництва та освоєння нових технологій та галузей.

2. Забезпечити якісний рівень освіти НУШ та ЗВО.

3. Зростання соціальної відповідальності бізнесу.

4. Розвиток енергозберігаючих технологій.

5. Розвиток високотехнологічної інфраструктури.

6. Технологічне оновлення підприємств та їх реструктуризація.

7. Поглиблення науково-технічного міжнародного співробітництва.

8. Створення інститутів характерних для ринкової економіки, орієнтованих на ринок правових норм.

9. Мінімізація державного втручання в ринкову економіку.

10. Створення банківської системи з незалежним центральним банком, оздоровлення та прозорість фінансової системи України.

11. Реалізація прозорої політики управління державними коштами. Збалансування видатків та доходів бюджету.

12. Реалізація антикризових заходів. Стабілізація курсу національної валюти, зменшення інфляції.

13. Стимулювання розвитку наукоємного виробництва шляхом спрощення кредитної та податкової системи.

14. Підвищення ефективності ринкової економіки, удосконалення антимонопольного законодавства та створення умов для вільної конкуренції.

15. Заохочення ділової активності МСБ за рахунок оптимізації структури форм власності.

16. Впровадження децентралізованої системи управління.

17. Використання іноземних позик для реалізації науково-технічного та інноваційного потенціалу підприємств.

Згідно з організаційно-економічним механізмом на формування та розвиток інтелектуального капіталу впливає ряд факторів: економічних, політичних, соціальних, екологічних. За даними соціологічного опитуванням[5] на внутрішній ринковий механізм формування та розвитку інтелектуального капіталу в Україні впливає інституційне середовище, умови фінансування, процедура ліцензування, податкові зобов'язання, якість освіти, соціально-трудова відносини, інфраструктура, політичні ризики та воєнні конфлікти в країні.

Визначення алгоритму дослідження, концептуальних засад формування організаційно-економічного механізму, методологічних основ державного регулювання, державних регулюючих важелів та стратегічних векторів ринкового регулювання з метою підвищення результативності організаційно-економічного механізму формування та розвитку ІК в Україні є необхідною умовою виходу з кризового становища та економічного зростання в майбутньому. Реалізація державної інноваційної політики, відбудова критичної інфраструктури, фінансова стабілізація соціально-

економічного середовища є базовою умовою для виживання в воєнний та післявоєнний період в країні.

Список літератури

1. І.М.Кіпіоро Організаційно-економічний механізм розвитку інноваційно-інвестиційної діяльності сільськогосподарських підприємств: дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: 08.00.04 «Економіка та управління підприємствами (за видами економічної діяльності)» / І.М. Кіпіоро. Умань: Уманський національний університет садівництва, 2015. 235 с.

2. А.В.Череп Організаційно-економічний механізм інвестиційних проєктів промислових підприємств: сутність, підходи до визначення / А. В.Череп, Д. В. Крилов //Економічний вісник університету. 2016. Вип. 30(1). С. 102-108. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecvu_2016_30%281%29_16

3. С.А.Квак Економічний механізм стимулювання інноваційної діяльності промислових підприємств України. Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата економічних наук за спеціальністю 08.00.03 «Економіка та управління національним господарством». Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2020. https://www.lnu.edu.ua/wp-content/uploads/2020/09/dis_kvak.pdf

4. С.Я. Кісь Наукові основи інтелектуалізації діяльності підприємств: Дисертація на здобуття наукового ступеня доктора економічних наук. URL: https://nung.edu.ua/files/attachments/disertaciya_kis_s_ua_pdf

5. Індекс конкурентоспроможності міст 2019/2020 *Інститут економічних досліджень та політичних консультацій* URL: http://www.ier.com.ua/ua/mci/Report_19-20